

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук

Ващенко Тетяни Володимирівни

на дисертацію Кононенко Яни Володимирівни

«Економічне оцінювання ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дослідження.

На сьогоднішній день українські виробники знаходяться в значній залежності від мінливих умов зовнішнього ринку. Імідж України як країни, що є сировинним придатком, з одного боку, створює значні перешкоди для розширення географії експорту готової продукції, з іншого – відкритість кордонів для міжнародної співпраці стимулюють вітчизняних виробників, що прагнуть розвитку, до створення інноваційного, високотехнологічного виробництва конкурентоздатного продукту з високою доданою вартістю попри всі зовнішні та внутрішні перешкоди.

Протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція, коли частка критичного імпорту (енергоресурсів та сировини) щороку зменшується, натомість вироблені за кордоном споживчі товари впевнено посилюють позиції на нашому внутрішньому ринку. Вивчаючи зарубіжний досвід можна говорити про те, що надзвичайно важливим є розвиток інноваційних технологій. Нажаль, без імпорту закордонного досвіду Україні не обійтися. Це найшвидший шлях до формування високотехнологічних виробничих процесів та створення конкурентоздатної продукції як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринку збуту.

Попри таку значну вагомість питання розвитку експорту та обмеження імпорту, з метою захисту внутрішнього ринку, досі залишається невирішеним питання балансу експортно-імпортних операцій конкретного

підприємства. Немає чіткого механізму аналізу ефективності експортно-імпоротної діяльності вітчизняного виробника та методики вибору перспективного напрямку розвитку. Тому дисертаційна робота Кононенко Я. В. на тему «Економічне оцінювання ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств» є надзвичайно актуальною.

1. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Вивчення представленої дисертаційної роботи Кононенко Я.В., автореферату та опублікованих праць дає можливість відзначити, що наукові результати, висновки та рекомендації характеризуються необхідним рівнем обґрунтованості і є достатньо аргументованими, адже вони ґрунтуються на положеннях сучасної економічної теорії, економіки підприємства, маркетингу, міжнародної економіки, стратегічного управління, законодавчих і нормативних документів, мають добре статистичне та практичне підґрунтя.

Дисертант дослідив напрацьовані вітчизняними і зарубіжними вченими теоретичні і методологічні підходи до вирішення поставлених перед ним задач, глибоко проаналізував напрацьовані різними науковими школами методи і підходи і запропонував власні ефективні рішення.

Здобувач уміло послуговується сучасними економіко-математичними методами та інформаційними технологіями для опрацювання даних і представлення отриманих результатів, вдало використовує їх для отримання обґрунтованих висновків.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується їх публікацією у фахових виданнях (7 публікацій) і оприлюдненням на профільних науково-практичних конференціях різних рівнів із широкою географією проведення.

Висновки є логічно обґрунтованим підсумком проведеної роботи, повністю відображають основні положення проведеного автором дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у вирішенні науково-прикладних завдань економічного оцінювання ефективності експортно-імпоротної діяльності на промислових підприємствах.

2. Наукова новизна і достовірність висновків і рекомендацій

Вивчення автореферату дисертаційного дослідження, змісту дисертації й опублікованих автором наукових праць дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки й рекомендації отримані дисертантом самостійно, містять низку теоретичних і науково-методичних положень, які розширюють доробок економіки підприємства в частині аналізу ефективності та економічного оцінювання експортно-імпортової діяльності.

Визначаючи за мету дослідження розроблення теоретичних положень та удосконалення науково-методичних засад економічного оцінювання ефективності здійснення експортно-імпортової діяльності промислових підприємств, дисертант запропонував власні методичні підходи до її комплексної багатокритеріальної оцінки та створення заходів із удосконалення експортно-імпортової діяльності промислових підприємств в нестійких економічних умовах.

Положення, які дисертант виносить на захист:

– **вперше** автором розроблено науково-методичний підхід до багатокритеріального оцінювання ефективності експортно-імпортової діяльності промислових підприємств з виявленням її цільових орієнтирів на основі оптимізації розвитку парфумерно-косметичної галузі (стор. 156-212);

дисертант удосконив:

– наукову дефініцію «економічна ефективність експортно-імпортової діяльності» промислових підприємств (стор. 69, 73-75, 196-212), що, на відміну від існуючих, ґрунтується на синергетичному підході, та тлумачення його як інтегрального поєднання структуроутворюючих елементів парфумерно-косметичної галузі з фінансовими, інноваційними та інвестиційними можливостями;

– організаційно-економічне забезпечення (стор. 158-168), яке, на відміну від існуючих, включає класифікацію чинників зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства (стор. 75-77), що впливають на результативність експортно-імпортової діяльності промислових підприємств, та комплекс управлінсько-організаційних заходів,

імплементация яких дозволить посилити методичну складову наукових досліджень розвитку парфумерно-косметичної галузі;

– методичний підхід до оцінки впливу експортних продажів підприємства на його чистий прибуток (стор. 145-152), який, на відміну від існуючих, враховує коефіцієнти приведення факторного впливу витрат на доходи (стор. 146) та точкові та дугові коефіцієнти еластичності чистого прибутку по операційному обороту при здійсненні експортно-імпоротної діяльності (стор. 148-150), що дозволяє комплексно оцінити ступінь впливу експорту на економічну ефективність експортно-імпоротної діяльності підприємства (стор. 149-152);

подальшого розвитку в роботі дістали:

– визначення поняття «непрямий імпорт» (стор. 48-50), яке, на відміну від існуючих, враховує одночасну включеність промислових підприємств до експортних та імпорتنих операцій, що дозволяє більш повно визначити вплив експортно-імпоротної діяльності підприємств на їх фінансову результативність (стор. 96-98);

– науково-методичні підходи до формування стратегічного управління промисловими підприємствами (стор. 91-96), які, на відміну від існуючих, комплексно враховують тип конкуренції та процес ціноутворення у парфумерно-косметичній галузі (стор. 91-96), що дозволяє раціонально формувати експортно-імпорتنу діяльність та сприяє підвищенню її ефективності у довгостроковій перспективі (стор. 91-96);

– теоретичні положення дослідження ефективності експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання (стор. 57-75), які, на відміну від існуючих, характеризують проблемний базис формування теоретико-методичних підходів до оцінки експортно-імпоротної діяльності бізнес-структур;

– сформовано критеріальну базу факторного оцінювання синергізму промислових підприємств при здійсненні експортно-імпоротної діяльності (стор. 204-206), яка, на відміну від існуючих, враховує ранжування критеріальних значень даної оцінки за ступенем синергізму компаній

(стор. 208-209) в сфері експортно-імпоротної діяльності з метою прийняття ефективних управлінських рішень в даній сфері роботи суб'єктів господарювання (стор. 211-212).

Наукова новизна винесених на захист положень полягає в розвитку методичних підходів оцінювання ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств. Логічна модель роботи побудована таким чином, що проаналізувавши вже існуючі підходи визначено два основні до оцінювання економічної ефективності експортно-імпорتنних операцій, а саме адитивний та інтегральний, що засновані на використанні більш широкого поняття «продуктивності експорту» (розділ I), автором визначено чинники екзогенного та ендогенного середовища та різні види стратегій підприємств, які спеціалізуються на виробництві парфумерно-косметичної продукції на економічну результативність їх експортно-імпоротної діяльності із позиції SSP-парадигми (розділ II). Результати проведеного дослідження стали підґрунтям для розвитку організаційно-економічного і практично-прикладного інструментарію забезпечення ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств (розділ III). Така модель дослідження забезпечує ефективність запропонованих рішень.

Основні результати відзначаються достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності, оскільки отримані на основі використання різноманітних методів наукового дослідження, обробки значного масиву статистичних даних, опрацювання значної кількості літературних джерел та базових нормативно-правових актів.

3. Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки

Дисертаційна робота виконана у контексті державних програм, господарсько-договірних тем та ініціативних досліджень, над якими працює колектив співробітників Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: «Сучасні методи організації управління підприємствами машинобудівної галузі у глобальному ринковому

середовищі» (№ ДР 0113U005918), «Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах хімічної промисловості» (№ ДР 0116U000564).

4. Повнота викладу основних результатів в наукових працях

Основні положення дисертаційної роботи достатньо повно та змістовно викладені в опублікованих за темою дисертації 27 наукових працях (із них 25 належать особисто автору) загальним обсягом 7,91 друк. арк., із яких особисто авторові належать 7,71 друк. арк., у тому числі 1 підрозділ у колективній монографії, 7 статей у наукових фахових виданнях України (із них 4 публікації ввійшли до міжнародних наукометричних баз, у тому числі 1 публікація входить до БД SCOPUS), 4 статті у закордонних наукових неперіодичних виданнях, 15 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. Список зазначених праць наведено в авторефераті та дисертаційній роботі.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог МОН України, у стислій формі передає основні положення дисертаційного дослідження, не містить інформації, яка не наведена у дисертації.

5. Практичне значення дисертаційного дослідження

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у тому, що розроблені та запропоновані автором науково-методичні підходи до економічного оцінювання ефективності експортно-імпорتنної діяльності на промислових підприємствах, теоретичні та методичні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи доведені до рівня практичних розробок, дають можливість підприємствам, зокрема хімічної галузі, використовувати результати роботи для прийняття ефективних управлінських рішень щодо підвищення економічної ефективності експортно-імпорتنних операцій та визначенні стратегії розвитку фірми.

Одержані наукові результати доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій і процедур та впроваджені у діяльність ПрАТ «ЕФЕКТ» м. Харків (довідка № 01-07/20 від 07.04.2018 р.), ТОВ «ФІТОДОКТОР» м. Харків (довідка № 51/1 від 11.04.2018 р.) та ТОВ «Тубний завод» м. Харків (довідка № 161 від 12.04.2018 р.).

Результати наукових розробок автора використовуються у навчальному процесі Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» при викладанні таких дисциплін: «Контролінг», «Фінанси підприємства», «Стратегічний аналіз», «Стратегічне управління підприємством» (акт про впровадження матеріалів дисертаційної роботи б/н від 12.04.2018 р.).

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Досліджена у дисертаційній роботі проблема економічного оцінювання ефективності експортно-імпортних операцій промислового підприємства є достатньо широкою та багатоаспектною. Тому відзначаючи в цілому позитивне враження від дисертаційного дослідження, високий науковий рівень його виконання й вагоме практичне значення одержаних автором результатів, слід наголосити на деяких недоліках, зауваженнях та дискусійних положеннях, що є у роботі, зокрема:

1. У запропонованому методичному підході до аналізу ефективності експортно-імпортної діяльності промислового підприємства автор пропонує враховувати вплив експортних продажів підприємства на його чистий прибуток. Незрозумілим залишається чому необхідно враховувати лише вплив експорту та чому не йдеться про імпортні операції. На нашу думку при комплексному оцінюванні експортно-імпортної діяльності промислових підприємства необхідно звернути увагу саме на баланс експортно-імпортних операцій з урахуванням факторів прямого та опосередкованого впливу на нього, варто чітко визначити, яким чином промислове підприємство може в будь-який момент часу здійснити цю оцінку.

2. На наш погляд автором не достатньо повно розкрито сутність категорії «посередній імпорт». Виникають певні сумніви стосовно того, що є необхідність введення її в понятійний апарат економічних процесів, не зрозуміло яким чином посередній імпорт дозволяє більш повно визначити вплив експортно-імпортної діяльності підприємств на їх фінансову результативність.

3. У процесі розробки конкурентної стратегії підприємства, на нашу думку, не достатнім є проведення лише SWOT-аналізу експортно-імпоротної діяльності для визначення стратегічного напрямку розвитку. Управлінські рішення мають бути обґрунтовані та спиратися на різнопланові методи дослідження стану ринку для прийняття певних дій (п.п. 3.1 дисертації).

4. В авторефераті дисертаційного дослідження автором зазначено, що сформовано критеріальну базу факторного оцінювання синергізму промислових підприємств під час здійснення експортно-імпоротної діяльності, але вважаємо доцільно було б представити критичні значення оптимальності для кожного показника, що входить до інтегральної оцінки.

5. У дисертаційному дослідженні автором виділено типи стратегій підвищення ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств: традиційна, експортного плеча, імпортного плеча, синергізму. Однак майже не показано як саме здійснюється вибір тієї чи іншої стратегії, який механізм стратегічного управління промисловим підприємством після обрання нового напрямку розвитку, яким чином між собою узгоджуються дії різних структурних підрозділів та на яких етапах здійснюється контроль ефективності реалізації управлінських рішень.

6. Незрозуміло чому у дисертаційному дослідженні автор виділяє декілька стратегічних напрямів розвитку промислового підприємства та не пропонує жодного з них для аналізованої інтегрованої бізнес-групи «ЕФЕКТ» з точки зору експортно-імпоротної діяльності. Було б доречно у підсумку практичної частини дисертації представити механізм розвитку інтегрованої бізнес-групи «ЕФЕКТ».

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам МОН України.

Дисертаційна робота Кононенко Я. В. на тему «Економічне оцінювання ефективності експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), виконана на високому науковому рівні і є

завершеною науково-дослідницькою працею.

Дисертація написана державною мовою. Вона складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури із 263 джерел. Дисертація має загальний обсяг 367 сторінок друкованого тексту, у тому числі основного тексту – 180 сторінок, 26 таблиць, 33 рисунки, список використаних джерел із 263 найменувань на 27 сторінках, додатки на 120 сторінках.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації в комплексі розв'язують науково-прикладну задачу вдосконалення теоретико-методичних підходів до економічного оцінювання ефективності експортно-імпортних операцій на промислових підприємствах й практичних аспектів стратегічного управління підприємством на основі концепції «дисинерго-синергетичного парадоксу».

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими та аргументованими, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційної роботи, що виносяться на захист.

Автореферат за змістом відповідає основним положенням дисертації й надає повну інформацію про проведену роботу, розкриваючи зміст наукових положень, висновків і рекомендацій, які виносяться на захист, і вичерпно характеризуючи мету, завдання, об'єкт та предмет дисертаційного дослідження.

За новизною та практичною цінністю одержаних результатів дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій, а саме п.п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р., які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Враховуючи зазначене вище, можна стверджувати, що в цілому Кононенко Яна Володимирівна за виконану дисертаційну роботу на тему «Економічне оцінювання ефективності експортно-імпортової діяльності промислових підприємств» заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

асистент кафедри маркетингу та

управління інноваційною діяльністю,

Сумський державний університет,

кандидат економічних наук

Т.В. Вашенко

«17» вересня 2018 р.

Підпис *Вашенко Т.В.*
засвідчую
Алєкс. грєк
Світлана Мухоморова

